

Maas van Egdome

Maas van Egdome neemt dit jaar afscheid als voorzitter van de Vereniging van Geschiedenisdocenten in Nederland. Hij is zelf al jarenlang werkzaam in het middelbaar onderwijs. Kleio vroeg hem naar zijn visie op geschiedenisonderwijs en zijn persoonlijke favorieten.

Ben Vriesema is
redacteur van Kleio.

Welk nut heeft geschiedenis volgens u?

Bij mij werkt geschiedenis op verschillende niveaus verdiepend. Wanneer je tijdens een vakantieverblijf in een andere omgeving verkeert, maakt het dat je niet achteloos langs bepaalde gebouwen of monumenten loopt. Het maakt je nieuwsgierig en tegelijk kritisch. Kritisch wat betreft de waan van de dag, de oppervlakkigheid van de media. Je hebt geleerd dat er meer aan de hand is dan een eerste aanblik doet vermoeden en het leert je gebeurtenissen in een breder perspectief te zien.

Kunt u zich nog veel herinneren van de geschiedenislessen op school?

De lagere school roept nauwelijks herinneringen bij mij op. Wat mij nog een beetje bijstaat zijn de voorleesuren, waarbij onze meester spannende boeken over de Tweede Wereldoorlog voorlas, zoals 'Snuf de hond' en de avonturen van K. Norel met de onderzeeboot O-16. Ik lees nogal eens dat mensen erg geïnspireerd raakten door enthousiaste geschiedenisleraren in het voortgezet onderwijs.

Dergelijke 'boeiende vertellers' heb ik niet meegemaakt. Ik volgde de geschiedenislessen met veel genoeg, mijn leraren waren best oké, zoals dat tegenwoordig heet. Behalve dan dat ene jaar, waarin ik bleef zitten in klas 4HBS. Ik eindigde toen met de dikke vier voor geschiedenis.

Wat is volgens u het belangrijkste in het geschiedenisonderwijs?

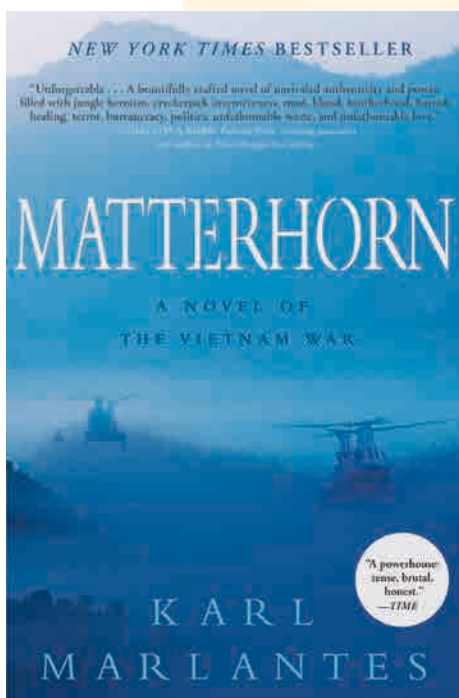
Zo algemeen gesteld kan ik alleen maar zeggen: 'enthousiasme'! Maar dat zal zich niet beperken tot geschiedenisonderwijs. Het doet mij goed als ik bij mijn leerlingen iets van dat enthousiasme terugzie. Als het gaat om belangrijk in de zin van iets bereiken met het vak, dan is dat toch vooral leren iets vanuit een ander perspectief te zien, zoals dat onder andere door de vakdidactici van 'Actief Historisch Denken' wordt gepropageerd.

Welke historische periode spreekt u het meest aan?

Niet dat ik mij hier gemakkelijk van af wil maken, maar eigenlijk interesseert mij elke periode in de geschiedenis. Zo wist ik bijvoorbeeld weinig over de geschiedenis van het Byzantijnse Rijk, totdat ik hierover vorige zomer een boek las van Judith Herrin. Ik kreeg onmiddellijk veel zin om een reis te maken langs die oude Byzantijnse steden. Ik moet echter wel bekennen dat ik meestal met een ruime boog om onderwerpen heenloop uit de prehistorie en de oudste beschavingen tot aan de antieke oudheid. Daar ligt mijn interesse blijkbaar niet. Wat betreft de Nederlandse geschiedenis keer ik vaak terug naar de zeventiende eeuw, met zoveel 'rijke' gebeurtenissen en verwickelingen, ook in de internationale verhoudingen.

Met welke historische persoon zou u uzelf willen vergelijken?

Ik heb wel iets met de fictieve figuur van Max Havelaar. Op integere wijze je werk willen doen, maar dan hopeloos stuklopen op bestaande misstanden en de tegenwerking van autoriteiten. Niet dat ik mijzelf in dit soort tamelijk hopeloze situaties herken, maar het spreekt mij wel erg aan.

Welke historische studie of welke historische roman maakte de meeste indruk op u?

Een paar maanden geleden las ik Matterhorn van Karl Marlantes. Prachtig boek! Ik dacht dat ik ondertussen wel een beetje uitgekeken was op het onderwerp Vietnam, na zoveel jaren als onderwerp voor het Centraal Examen, maar de manier waarop Marlantes de ervaringen van veteranen behandelt, biedt toch weer verrassende perspectieven.

FOTO: SASKIA LELJEVELD

Welke historische persoon spreekt u het meeste aan?

Hier zou ik kiezen voor niet één, maar een combinatie van twee historische figuren uit de zeventiende eeuw, de periode van het Eerste Stadhoudersloze Tijdperk. Ik doel hier op een uniek samenwerkingsverband tussen Johan de Witt en Michiel de Ruyter. Deze relatie wordt prachtig beschreven door Luc Panhuysen in 'De ware vrijheid'. Beiden zijn exponenten van de hoogtijdagen in de Gouden Eeuw, maar het was toch vooral De Ruyter die uiteindelijk de status van vaderlandse held bereikte, terwijl De Witt eeuwenlang – ook door historici – werd verguisd. Het is uitermate wrang om te lezen hoe deze lieden uiteindelijk voor hun bijzondere prestaties werden beloond. Het lot van Johan en zijn broer kennen we allemaal, maar ook onze held Michiel werd in zijn nadagen nogal genadeloos afgeserveerd door hem op een kansloze en dus fatale missie te sturen. Je zou dit – met de actualiteit van het EK voetbal voor ogen – het 'Van Marwijk-effect' kunnen noemen: lang geprezen, maar als het even tegenzit onbarmhartig bij het grofvuil gezet.

'Ik las een boek over het Byzantijnse Rijk en kreeg onmiddellijk veel zin om een reis te maken langs die oude Byzantijnse steden'

Als u morgen een historisch onderzoek zou mogen beginnen, wat zou dan het onderwerp zijn?

Eerlijk gezegd zou ik er niet aan beginnen, maar als ik een onderwerp moet noemen dan zou het iets te maken hebben met de zegeningen van de marktwerking waarover de laatste decennia zoveel is gezegd en waar veel politici zo'n onwankelbaar vertrouwen in lijken te hebben. Ik zou dan bijvoorbeeld in dit verband een onderzoek doen naar de geschiedenis van de PTT als staatsbedrijf en het moment dat dit bedrijf werd geprivatiseerd en de marktwerking werd omarmd. Ik zou dan met name aandacht besteden aan de positie van werknemers in de postbezorging en onderzoeken wat het effect van deze privatiseringsgolf is geweest.

Ik vermoed dat de uitkomst schokkend zal zijn. Hiermee diskwalificeer ik mij onmiddellijk als wetenschappelijk verantwoord onderzoeker. Ik heb mijn (voor)oordeel al onthuld.

Denkt u dat de historische canon nut heeft voor het geschiedenisonderwijs?

Toen de canon verscheen, was ik redelijk enthousiast, ondanks de soms wel terechte kritiek die erop werd geuit. Maar nu, jaren later, moet ik bekennen dat ik er in mijn onderwijspraktijk erg weinig mee doe. Een aantal 'vensters' gebruikte ik toch al en er is zoveel ander interessant materiaal voorhanden waar ik voortdurend uit kan putten, waardoor ik moet concluderen dat wat mij betreft de canon toch een wat marginale rol heeft gekregen. De aandacht die de canon genereerde was in ieder geval nuttig. ►

Wat is uw dierbaarste bezit dat ook historische waarde heeft?

Teleurstellend wellicht, maar ik bezit helemaal niets van enige historische waarde. Op school heb ik een vitrinekast, waarin voorwerpen liggen uitgesteld die iets te maken hebben met een bepaalde periode uit de twintigste eeuw. Dat varieert van benzinebonnen van Den Uyl tot allerhande DDR-prullaria. We hebben dit omgedoopt tot 'rariteitenkabinet' van de geschiedenis. Het is wel leuk om te zien dat bepaalde voorwerpen, zoals die paar brokjes van de Muur, wel iets teweegbrengen bij leerlingen. In die zin is het 'historisch waardevol'.

'Leerlingen zie ik met meer voldoening het lokaal verlaten na een mooi verhaal of een heldere, enthousiaste uitleg'

Welke historische film heeft de meeste indruk op u gemaakt?

Een top drie in willekeurige volgorde. Ik raak nog steeds geboeid door Ridley Scotts 'Kingdom of Heaven', terwijl ik deze film al een paar jaar als vaste prik hanteer bij het onderwerp 'Kruistochten' in klas 4. Ik waardeer de film vanwege de tijdloze problematiek rond religieus fanatisme en verdraagzaamheid. Deze tegenstelling wordt door de film goed verbeeld en dan neem ik die paar historische onjuistheden graag voor lief. Bovendien valt dat laatste goed uit te leggen aan de leerlingen. Ik waardeer een historische film vooral als er een mooi tijdsbeeld wordt gegeven van een periode. Ik heb genoten van het portret van 'The Iron Lady' zoals vertolkt door Meryl Streep en nog recenter de verfilming van Kathryn Stocketts 'The Help' ('Een keukenmeidenroman'), omdat hierbij zo indringend de raciale tegenstelling van Amerika in de jaren zestig wordt verteld.

FOTO: J. SHARKTANK

Wat is de meest recente 'historische sensatie' die u heeft gehad?

Twee jaar geleden was ik op rondreis door een deel van de VS. In Washington stond ik voor het Lincoln Memorial met voor mijn voeten een koperen plaquette duidend op de plek waar Martin Luther King zijn historische 'I have a dream'-speech hield. In gedachten zag ik die uitzinnige menigte van 1963 voor mij. Dat soort momenten. Nog heel levendig is mijn herinnering aan een studiereis die ik met een twintigtal collega's heb gemaakt in Noord-Ierland in 1999, kort na het sluiten van de bekende Good Friday Agreements. We bezochten locaties in Londonderry en Belfast. Ik was onder de indruk van de vaak sinistere murals die we overal tegenkwamen, en de gesprekken met getuigen van Bloody Sunday. Die ervaringen en ontmoetingen maakten de geschiedenis van de Troubles erg voelbaar.

Hoe vindt u dat geschiedenisonderwijs aan een middelbare school moet worden gedoceerd?

Ik zit ondertussen al ruim dertig jaar in het voortgezet onderwijs en na zoveel jaar blijf ik volhouden dat 'het verhaal' nog steeds werkt. Natuurlijk sta ik niet uur na uur met een verhaal voor de klas. Ik laat leerlingen eigen onderzoek doen, werk met opdrachten in groepsverband en meer van dat soort activiteiten. Maar op de een of andere manier zie ik ze met meer voldoening het lokaal verlaten na een mooi verhaal of een heldere en enthousiaste uitleg over bepaalde historische gebeurtenissen. Ik heb wat dat betreft heel ruime opvattingen over de zogenaamde 'activerende didactiek'. Alle activiteiten die leerlingen prikkelen tot een reactie en tot nadenken en dus een emotie losmaken, zijn activerend. Daar hoort een goed verhaal beslist bij. ■